

Bratři a sestry,

prorok Jonáš, to je opravdu záhada. To, jak jedná, jak se chová, nás nepřestává udivovat. Jen obtížně se ale dostáváme k tomu, co se asi odehrává v jeho hlavě, když se rozhodne utéci do Taršíše. Naznačili jsme si už posledně několik věcí, které v tom mohly sehrát svoji roli a které sami tak dobře známe. Krize víry, strach, naštvanost, že mi Bůh kříží moje vlastní plány. Anebo je za tím nějaká temná prorokova minulost, nějaké minulé zranění? Něco, co nevytěsnil a nepřekonal, něco co není zahojeno? Rébus pro psychology...

Los lodníků je vržen. Jonáš je tím problémem, je příčinou toho, proč bouří moře a všem hrozí zkáza. Následuje jejich vyšetřování. Kdo jsi, odkud jsi, čím se zabýváš, jaký je tvůj byznys. Jonáš odpovídá, ale v jeho odpovědi je překvapivě více, nežli jen to, nač byl tázán. Jsem Hebrej a bojím se Hospodina. Ale překvapí ta vedlejší věta: „Jsem Hebrej a bojím se Hospodina, Boha nebes, **který učinil moře i pevninu ...**“ To je tedy trefa! Jonáš prchá pryč od Hospodina přes moře a přitom říká, že se bojí Boha, který to moře stvořil. Opět nás napadne, že je to dobrý vtip. Jonáš se snaží uplatit tomu, který stvořil vodu. Jako byste se pokoušeli přemísťovat lopatou horu, abyste mohli jít po rovině. Mohli bychom zavodit, kdo vymyslí nějaký ještě originálnější bonmot...

Jsem Hebrej a bojím se Hospodina. Je to zvláštní, že tyto pohany zmínka o Hospodinu naplní bázní. Přesněji, stane se to ve chvíli, kdy jim prorok prozradí, že před ním prchá. Ti muži v sobě mají zvláštní, přirozenou moudrost. V této chvíli je jim jasné nejen že Jonáš je problémem, ale taky proč. Oni sice Hospodina nevzývají, ale vědí, že utíkat před někým, kdo nás na této zemi přesahuje, je hloupost a taky nebezpečný hazard. Co tedy dělat, Jonáši? Co s tebou? „Vezměte mně a uvrhněte do moře, a moře vás nechá na pokoji.“ Šílená slova. Zbavte se mně a bude klid. Hodte mně přes palubu. Já za všechno můžu.“ I tenhle pokyn odkrývá Jonášovu rozervanou mysl. Teď už z něho ale mluví spíše čisté zoufalství. Proč raději nenavázal na to, že řekl, že se bojí Hospodina? Mohl to prokázat. Mohl jim navrhnout modlitbu. Mohl říci: Zpackal jsem, co se dalo, ale můžeme stále volat k mému Bohu. To, co jsem provedl, bylo šílené. Ale snad mi odpustí, snad se smiluje a utiší tu bouři. Snad ještě není pozdě. Nic takového. Prostě mě hodte do moře a bude pokoj od běsnícího živlu – a taky bude pokoj ode mne. Navěky, navždy. Ne, tohle ještě není ta chvíle, kdyby šel Jonáš opravdu do sebe a cosi se v něm zlomilo... Tohle ještě ne.

Člověk se může dostat v životě vlastní vinou skoro až na dno. Může jen obtížně hledat sílu k povstání ze všeho bahna, které mu dosahuje po pás, jindy možná až po krk. A může vést řeči Jonášova typu. Hodte mně do moře. Zbavte se mně. Zabte mně. Bude lepší, když tady nebudu. Anebo - může volat k Bohu z nehlubších hlubin, de profundis.... Na to přece není nikdy pozdě. Této možnosti ale Jonáš v této chvíli nevyužije...

Někdy považujeme za duchovní proměnu to, co jí ve skutečnosti není. Není to sebezneuctění. Neustálé sebeobviňování. Sebedestrukce. Není to konstatování, že je všechno v háji a nic už nemá smysl a všemu je konec....

Je to to, že najdu odvahu volat k Bohu. Třeba těžce, váhavě, nesměle, koktavě nebo šeptem. A že mu řeknu: Ano, Bože, zklamal jsem na celé čáře, svou službu a vůbec svůj život jsem nezvládl a z mého pohledu je všechno v háji – ale třeba mi odpustíš, třeba se smiluješ, třeba mně ještě přece jen navzdory všemu přijmeš ...

Lodníci Jonáše nejprve nevyslyší a do vody ho nehodí. Všimněme si, jací jsou to lidi! Možná bychom čekali drsné, přisprostlé a stále podnapilé chlapy, kteří se s ničím nemažou. Ale oni makají, snaží se zachovat chladnou hlavu, pádlují, co jim síly stačí, aby se dostali zpátky k pevnině, ale marně. To by měli opravdu toho sevřeného a roztřeseného chudáka připravit o život? Tohle že si mají vzít na svědomí? Až teprve když hrozila zkáza celé lodi, hodí Jonáše přes palubu. Ale vůbec ne nijak lehce a snadno. Oni přitom, i když jsou pohané, volají najednou k Hospodinu, Jonášovu Bohu. „Prosíme, Hospodine, ať nezahyneme pro život tohoto muže, nestíhej nás za nevinnou krev..“

To je neskutečný paradox. Prorok Boží nejen že není schopen modlitby, ale místo toho blábolí sebedestruktivní řeči. Zatímco ti, kdo uctívají jiné bohy, se nyní modlí k Bohu Jonášovu. Ti udření chlapi se modlí k Hospodinu tou nejhlubší a nejryzejší modlitbou. Oni projeví přímo neskutečnou odvahu a kuráž, a taky vlastně víru a lásku. Představme si to jejich kruté dilema. Hodit Jonáše do vln a vydat ho na smrt s tím, že zachrání celou posádku a moře se skutečně možná uklidní, nebo riskovat zkázu s tím, že pak ovšem nepřežije nikdo, ani Jonáš ne ... Takováto dilemata opravdu nelze nikomu závidět. Obětovat jednoho, ač provinilce proto, aby zachránili mnoho jiných. V jakých všech možných situacích se tohle odpradávná odehrávalo a odehrává! A tito chlapi, tihle hrdinové, tohle těžké rozhodnutí na sebe vezmou ... To u nich dochází k životnímu obratu, chce – li někdo, tak k obrácení k jedinému Bohu.

Pozor na to, abychom si my křesťané nevedli jenom svoje zbožné řeči a řešili svoje náboženské pseudoproblémy, ale skutečná životní břemena by za nás rozhodovali a vlekli jiní. Možná jste se i vy setkali s lidmi, kteří sice nechodí do kostela, ale v kritické chvíli projeví mnohem více lidskosti, nežli věřící. Ale člověk obecně může být zavřen ve svém vnitřním vězení, ale neschopen čehokoli pozitivního. A pak se objeví někdo, na kom spočívá břemeno strašlivě složité, takřka Sofiiny volby - a on je udělá, ať věřící nebo nevěřící. A taková rozhodnutí bývají na hraně, nejspíše se člověk dočká kritiky nebo i odsouzení, ale přitom to může být tak nutný, odvážný, a současně bolestivý řez ...

Jonáš zůstává sám. Proti lidem i proti Bohu. V této chvíli nám ho musí být jenom líto. Navíc ho pohltí masy mořské vody. Jakoby to nebyl už nejen prorok, ale ani ne člověk, ale jenom bezmocná topící se tečka. Jeden důsledek tenhle muž přes palubu ale má - moře přestane běsnit. Vody se upokojí. Posádka lodi je zachráněna. Bůh potvrdil správnost jejich jednání.

Skoro by se nám i chtělo s těmi statečnými chlapy setrvat ještě nějakou chvíli. Třeba by ten příběh mohl pokračovat dál tak, že by se některý z nich mohl rozhodnout na Jonáše navázat a vykonat pouť do Ninive místo něho. Jeden prorok zklamal a doplatil na to, ale Boží dílo pokračuje a Bůh si najde jiného. Takovéto důrazy přece v Písmu jsou. U proroka Abakuka čteme, že v den soudu bude i kámen ze zdi křičet. A Pán Ježíš mluví o tom, že kdyby člověk umlkl ve chvíli jeho vjezdu do Jeruzaléma, bude volat kamení.....

Ale Bůh to s Jonášem neskončil. Příběh bude pokračovat. A ti lodníci prožili hlubokou duchovní proměnu, aniž by od Jonáše slyšeli cokoli jen trochu nadějného. Místo něho promluví moře. A oni se stávají Hospodinovými ctiteli. Padá na ně bázeň a dokonce nesou Hospodinu oběť a zavazují se sliby. Ty sliby bychom chápali. Ale oběť? Jakou? Na téměř potopené lodi? Nebo až po návratu na pevnou zemi? Další drobná záhada, i když už nepodstatná.

Pán Bůh se při svém jednání v našem světě nechce obejít bez nás. Ale když my selháváme, on si sám najde cesty a způsoby jak promlouvat a jak své dílo s lidmi konat. Jonášův příběh nám to zvláštním a jedinečným způsobem ukazuje. Dočkáme se té jeho proměny? Amen.

Modlitba: Pane Bože, ty s lidmi jednáš podivuhodně a z našeho lidského pohledu mnohdy překvapivě. Někdy se nám zdá, že nad námi lámeš hůl, ale záhy přece pochopíme, že tvoje dílo pokračuje. Tak moc o nás stojíš. Prosíme tě, pomáhej nám, abychom uprostřed našich bloudění a tápání nacházeli především Tebe, ale taky svou vlastní lidskou cenu. Amen.